

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Ünnepek után

Komolytalan plágiumvád — Meghalt Munkácsi Bernát — dr. Kecskeméti Lipót: Halotti beszédek — Pengőkiajánlás és felajánlás — A sajtó a Szombat jubileumáról — A szerkesztő köszönete — Hírek Riportok — Olvasom . . . Nem olvasom . . . stb.

X. évfolyam 20. sz.

1937. október 1

A címlap BERÉNY RÓBERT rajza.

Felavatták Sándor Pál siremlékét

Vasárnap délben avatták fel Sándor Pál siremlékét és a kegyeletes aktuson felvonult nemcsak a pesti zsidó közélet, hanem a magyar politikai és társadalmi élet minden kiválósága is. A felavatási ünnepségen testületileg jelent meg a Pesti Izraelita Hitközség elöljárósága Stern Samu elnök vezetése mellett. A Szentegyletet Krámer Miksa vezetje alatt ugyancsak az egész elöljáróság képviselte az Országos Iroda részéről Szántó Jenő alelnök és dr. Bakonyi László főtitkár, az Orthodox Hitközség és Országos Iroda részéről pedig óbudai Freudiger Ábrahám és dr. Reiner Imre jogtanácsos jelent meg. A politikai, gazdasági, kereskedelmi élet minden reprezentánsát ott láttuk az ünnepségen. Az avatóbeszédet dr. Hevesi Simon vezető főrabbi tartotta, aki nívós és mélyenszántó beszédében jellemezte Sándor Pál jelentőségét.

STERN SAMU BESZÉDE

Ezután a Pesti Izraelita Hitközség és az Országos Iroda elnöke, Stern Samu tartott gyönyörű emlékbeszédet s többek között a következőket mondotta:

— Hogy ki voltál nekünk, a mi felekezetiünknek, azt a magyar zsidóság történelme örökíti meg, amelynek legszebb lapjain a te neved ragyog. Védőnk voltál a hajban, vezérünk a küzdelemben, kiállottál értünk szóval és tettel. Hűséget fogadunk Sándor Pál hozzád e sirnál, hűséget eszményeinkhez, Istenünkhöz, hazánkhoz, hogy amit ez az emlékhőzír hirdet és amiért te egy életen át küzdöttél váljon valósággá, végre jusson Isten igazsága szenvedő hazánkhoz és legyen igazságban, megbecsülésben része a magyar zsidóságnak, amely a hazáért akarja áldozni munkáját, tehetségét erejét és ha kell életét is.

A mély megrendüléssel fogadott szavak után Rassay Károly, az Országos Szabadelvű Párt nevében hatalmas beszédben áldozott Sándor Pál emlékének és történelmi visszapillantásában felvázolta a hallgatóság előtt a sirban nyugvó Sándor Pál életének egész jelentőségét s eseményekben gazdag krónikáját.

Utána Vértés Emil az OMKE és kereskedelmi képviselők nevében mondott nagyhatású beszédet, amelyben mélyen meg hatva tolmácsolta az egész magyar kereskedő társadalom el nem multhatatlan háláját a nagy halott iránt. Hegedűs Lóránt felsőházi tag a TÉBE ne-

vében mondott emelkedett szellemű beszédet.

KRAMER MIKSA BESZÉDE

Majd a Pesti Chevra Kadisa népszerű és közszeretetten álló kiváló elnöke, Krámer Miksa magyar királyi kormányfőtanácsos állott a szószékre, hogy a Chevra nevében átvegye a siremlékét. Nagyhatású beszédében többek között a következőket mondotta:

— Megdicsőült drága jó barátom, Sándor Pál. Mélységes kegyelettel veszem át a most felavatott siremlékedet, amely hirdetni fogja az utókor számára, hogy mi voltál Te nekünk. De nem csak e siremlék fogja hirdetni azt, hogy ki voltál Te, hanem hirdetni fogják tetteid; félszázados munkásságod. Egyaránt nagy fia voltál Te, hazádnak és felekezetednek és egyaránt tisztólettel hajol meg emléked előtt és munkásságod előtt mindenki aki Téged ismert.

Amidőn a most felavatott siremléket mélységes pietással átveszem, teszem ezt azzal az ígérettel, hogy Chevra Kadisánk igaz kegyelettel és szeretettel fogja őrizni emlékedet.

A nagyhatású beszéd után a Hiszekegy eléneklésével ért véget a kegyeletes ünnepség.

Olvasón

A sajtó nélkülözhetetlen fontosságát hirdette a legutóbb Palesztinában lezajlott orthodox zsidó sajtóértekezlet minden egyes tagja. S. Schachnovitz szerkesztő találóan jegyezte meg: „Egy szervezett sajtó nélkül olyan, mint egy ember száj nélkül...”

KAMARA MOZGÓ

A legújabb filmattrakció

Torockói menyasszony

Indig Ottó vigjátéka.

Rendezte: Keleti Márton. Zene: Polgár Tibor
Főszereplők: Dayka Margit, Jávor Pál, Sziklay Szeréna, Rózsahegyi Kálmán, Kabos Gyula

Előadások kezdete: hétköznapokon 3 $\frac{1}{4}$ 6, 3 $\frac{1}{4}$ 8, 3 $\frac{1}{4}$ 10 órakor, szombat, vasár- és ünnepnapokon 4, 6, 8 és 10 órakor.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Kenéz-Kurländer Ede:

ÜNNEPEK UTÁN

**Tizenöt napon át zárva voltak a zsidó üzletek
szeptember havában**

Szinte hihetetlen, de könnyen ellenőrizhető a számítás. 4-én szombat, 5-én vasárnap, 6 és 7-én zsidó újév — tehát négy egymásután következő nap. 11-én szombat, 12-én vasárnap, 15-én engesztelőnap — ismét három nap. 18-án szombat, 19-én vasárnap, 20 és 21-én sátoros ünnep. Ez megint négy nap. 25-én szombat, 26-án vasárnap, 27 és 28-án záró- és tóraünnep. Ismét négy egymást követő nap.

**Ez tehát tizenöt olyan nap szeptember havában, amikor
a zsidó kereskedő lehuzta a redőnyöket,**

vagyis szeptember hó felében lemondott a kenyérkeresetről, hogy eleget tegyen az egyházi és világi törvények követelményeinek.

Valóságban csak a nagyon vallásosak tartották be ezen szigorú rendelkezését a törvénynek, de 6 és 7-én *minden zsidó üzlet redőnyét leeresztették, minden zsidó gyárban szünetelt a munka.* Így fest a zsidóság arculata, melyet folyton kommunizmussal és atheizmussal vádolnak és azonosítanak.

Ami nekünk lélekemelő látvány s aminek minden igaz és jó kereszténynek csak örülnie kell, az a minden áron antiszemitáskodókban felháborodást kelt és kipellengérezik. A Virradat egész oldalas fotoriportban mutatta be az újév alkalmával lehuzott redőnyű üzletek képét Budapesten és vidéken.

Évtizedek óta ez mindig is így volt. Nagyünnepek alkalmával az antiszemiták felszisszenve állapították meg, hogy a kereskedelem főképen zsidó kézen van. Ez így is van. A magyar intelligencia alsóbbrendű foglalkozásnak tekintette a kereskedelmet és már évszá-

zadokkal ezelőtt átengedte a vásáros tótoknak, házaló cipészeknek, örményeknek, görögöknek és a zsidóknak. És ez így van még ma is, a legnagyobb antiszemita áramlat idején is. A magyar keresztény középosztály tagjai ma sem adják kereskedelmi pályára gyermekeiket. Az „átkos“ békebeli liberális érában a zsidó gyerek még számíthatott arra, hogy tanulmányai befejezése után *elhelyezkedhetik az államnál, városnál — sőt még a katonaságnál is.* Ma ellenben — a numerus clausus nagyobb dicsőségére — ugyszólván csakis a kereskedelmi pályán való elhelyezkedésről lehet szó.

Ezt kellett volna a Vrradatnak *a fotoriport margójára irni,* mert ez a magyarázata a zsidó ünnepeken oly nagyszámu lehuzott redőnynek. Ami azonban az antiszemitáknak megbotránkoztató látvány, az a zsidóságot büszkeséggel és reménnyel tölti el. *Amig a zsidók a vallás parancsait megtartják, nincs baj* és minden remény meg van arra, hogy a zsidóság a nehéz idők után is fennmarad Isten dicsőítésére.

Megboldogult Kecskeméti Lipót prófétai jóslásával fejezzük be:

„Kezdetől fogva mindig úgy volt, hogy lett világosság; most is úgy lesz: és lesz világosság. Hogy sokáig tart? Hát a világtörténetben hosszú az Isten napja; van estéje, lesz reggele is“

HARSTEIN LAJOS halála. Hosszas szenvedés után 79 éves korában meghalt Harstein Lajos, az Orthodox Iroda ügyvezető alelnöke. Kivánságának megfelelően, temetésén egyetlen beszéd sem hangzott el.

Hartstein Lajos intranzigens orthodox volt és néhai Reich Ignác és a kongresszus idejében élt gaonok által inaugurált szellemben működött. Harcos természetű volt, okos és eszes ember, régi időkben éles harcokat vivott Mezei Ferencsel szemben. Bölcs ember is volt, aki követte néhai elnökének, Frankl Adolfnak, módszerét, aki még életében gondoskodott arról, hogy halála esetén ne álljon be sedis vacantia és jóelőre megválasztotta elnöknek utódát, Kahan-Frankl Samut. Ő is még életében mind nagyobb munkakört engedett át dr. Reiner Imre főügyésznek, hogy az méltón tudja tovább vezetni az ügyeket a régi szellemben.

Olvasom

Meghalt Constantin Brunner 75 éves korában Hágában, mint emigráns. A régi Németország neves filozófusa, akinek híres munkái közül felemlítjük: „Unser Christus, oder das Wesen des Genies“; — „Materialismus und Idealismus.“ Teljesen önálló és eredeti volt műveiben, melyekkel iskolát alapított. De sok támadásban is volt része zsidó részről. Élesen szembè fordult a cionizmussal, s állásfoglalása a Jézus kérdésben ellenszenvet váltott ki vele szemben. Harcias természet volt és elkeseredésében kérkedve úgy írta alá magát: Constantin Brunner, aex Judeus, und Atheist. Holott egyik sem volt igaz! Nem is volt a szó komoly értelmében atheista. — csak spinozista és a zsidó közösségből sohasem lépett

ki, sőt gyermekkori Had gadjo emlékeiről megható, meleg szavakkal emlékezett meg. Most, hogy meg-

halt, az összes zsidó felekezeti lapok megemlékeztek haláláról és méltatták munkásságát.

Hertz főrabbi és az Új Magyarország

Az *Új Magyarország*-ban olvassuk a következő elmélkedést: „A *Szombat* című zsidó vallásos folyóirat jubileumi számában a sok hazai és külföldi előkelőség között, akik a lapot és szerkesztőit üdvözölték, örömmel bukkantunk egy hazánk fiára, kinek magyarországi kapcsolatait idáig nem ismertük. Dr. J. H. Hertz főtisztelendő úrról van szó, aki a brit birodalom főrabbija jelenleg. A folyóirat szerint Anglia tudós főrabbija az ungmegyei Rebrényben született, de tizenkétéves korában Newyorkba került, ahol elvégezte a konzervatív rabbiképzőt, mígnem később Dél-Afrika rabbija lett. A lap megírja még, hogy a főrabbi résztvesz a cionista mozgalomban, mint orthodox mizrachista és buzgólkodott a Balfour-deklaráció létrejöttén is, amely tudvalevően az új palesztinai zsidó állam megalapítását indította útnak. Az embernek mindig örül a szíve, ha magyarországi származású előkelőségekre bukkan, akik a világ minden táján ilyen szép karriert csinálnak és olyan befolyásra tettek szert, ami bizonyára hasznára lehetne a magyar ügynek. Hertz főrabbi, aki annyira buzgólkodott a Balfour-deklaráció körül és annyit küzdött a zsidó szabadságért, azt írja a *Szombat*nak

küldött üdvözlőszoraiban, hogy Magyarországot szülőföldjének tartja, aminek igazán örülni kell. Csak az a baj, hogy a szegény trianoni magyarság mindezideig nem kapott még Angliától egy olyan Balfour-féle deklarációt, amely az elnyomott magyarságnak is ugyanúgy szabadságot adott volna, mint a világ minden részében szétszóródott zsidóságnak a palesztinai állam megalapításakor.”

Nos: viccelődés ide, viccelődés oda, a dolog ilyen pertraktálása méltatlan a magyar nemzeti fájdalomhoz. A Balfour deklaráció körüli tevékenység semmiféle összefüggésben nincs Trianonnal. Egy biztos: hogyha a főrabbinak rebrényi rokona Magyarországon lakna, kiutasítanák, mint idegent, vagy mint galíciai söpredéket, annál szebb, hogy a chief-rabbi Magyaországról, mint szülőföldjéről beszél. Azt is tudja róla mindenki, hogy mindenkori az igazság mellé fog állni, ha erre alkalma lesz. — Talán meg is tette? Ha nyilvánosan tenné, ismét csak megróvást kapna.

Csodákat tud művelni a reménység!

Aki szépet és jót vár az élettől, növelje a reménységét és a szerencsét. Egy elszalasztott pillanatot nem pótolhat semmi. Október 16-án kezdődik az új osztálysorsjáték. Már egy sorsjeggyel szerencsés esetben 700.000 pengő nyerhető. Jutalom 400.000 P, főnyeremény 100.000 P, azonkívül 100.000, 70.000, 55.000, 50.000, 45.000, 40.000 pengő stb. Nyerési esélyek tekintetében az összes sorsjátékok élén áll. Ezen körülményben és a feltétlen megbízhatóságban leli magyarázatát ezen népszerű intézmény napról-napra fokozódó közkedveltségére. A sorsjegyek ára: egész: 28, fél 14, negyed 7, nyocad 3½ pengő az összes főárúsnál, tehát szerencse föl!

Jeusch-sohn utazása Varsótól az Erzsébet-körutig

— Levél a szerkesztőhöz —

Miskolc, Erev Szukosz

Emlékszik talán, kedves Szombat, hogy a nyár elején felhívtam Önnek, mint a csodabogarak gyűjtőjének figyelmét a Miskolcon megjelent Sulchan Aruch magyar kivonatának furcsaságaira. Csodálom, hogy megállapításaimra nem jelentkezett replikázó. Ugyilátszik: fején találtam a szöveget. Most is ilyen irodalmi illetőleg sajtóbeli exotikumot közlök, Önnel.

Kezembe került egy könyv amelynek címe a következő: B. Jeusch-sohn: „Von unser alten Ojner, Warszawa 1952... Copyright...“ Ennek a könyvnek 208. oldalán olvasunk a Szimchász Tórai völegényről: „Azó einer isz a chaszidischer choszen — er seht sich nischt a ganz Jahr mit der Kale.“ („A Volks-Wertl“) Nagy meglepetésemre az Egyenlőség legutóbbi számában a lap szerkesztője ezt a népies tréfát a briszkai rebbe szájába adja és bár az idézett zsargon kiszólásban csak a „chaszid“ völegényekről van szó, az Egyenlőség általános zsidó erkölcsi szabálynak tünteti fel, hogy „a tisztességtudó ember“ rendszerint nem is látja mennyasszonyátt az esküvőig.

Ugyanannak a könyvnek 200. lapján és a 201. lapján van több ilyen szelle-

messég, amely most az Egyenlőségben megjelent, egy kicsit meghamisítva, mert például a hirneves bonyhádi rabbi R. Mose Pollák egyik mondása a rimanovai rabbi szájába van adva. Ez igazán nem hazafiasság!

Befejezem soraimat azzal a bölcs mondással: „Aki egy mágyarázatot a szerzője nevében mond, az megváltást hoz a világra“ (de csakis ez!) Továbbá azzal a mondással: „Bölcsek (szerkesztők!) vigyázzatok szavaitokra.“

★

Nagyon köszönjük a dolgot egy kis félnagyító levelét — dr. Schwarcz Benjamin rabbi nevében. Ő ugyanis előttem megkérdezte Szerkesztő urat az ő rovatának forrásairól, de a Szerkesztő ur nem akarta elárulni. Megjegyzendő: ezt nem lehet tőle rossznéven venni, ez némely szerkesztő copyright-ja. — Miskolci barátunk megjegyzései természetesen nem tángálják a szóbanforgó rovat elevenségét, bár forráskimutatás tekintetében elevenjére tapintott.

Nincs ok a támadásra. Kollégánk nem állította, hogy a rovatban foglaltak az ő szerzeményei és mint poeta ember joga van legendákat átkölni.

KÖSZÖNET! A Szombat szerkesztője ezúton is hálás köszönetét fejezi ki azoknak, akiknek részük van abban, hogy a lap tízéves jubileuma megünnepeletett. Köszönöm minden egyes előfizetőnknek és olvasónknak érdeklődését, melyekkel valósággal elhalmoztak. Köszönöm a jubileumi album minden egyes munkatársának szíves áldozatkészségét, de legelsősorban megköszönöm dr. Schwarcz Benjamin főrabbi úr és Sós Endre szerkesztő úr közreműködését, akik,

mint a jubileumi szerkesztő-bizottság vezetői fáradhatatlanul munkálkodtak a Szombat tízéves jubileumának sikerén.

Olvasón

A bécsi hitközség gazdasági leromlását jelenti a hitközség legutóbb kiadott jelentése, mely szerint nem kevesebb, mint 60.000 zsidó szorult hitközségi segélyre. Tekintettel arra, hogy Bécsben 170.000 zsidó él, az a helyzet, hogy két zsidónak egy harmadikat kell eltartania

Pengő kiajánlás és felajánlás

A budapesti törvényszék előtt valutaügyben védekezett egy rabbi-előimádkozó Kisvárdáról. (Kis büne lehetett, mert csak feltételesen büntették meg.) A védekezésében többször megemlítette, hogy a kisvárdai hivatelt juttattak neki adományokat. A tárgyalási elnök nem nagyon hitte ezt el. Pedig a dolog hihető. A zsidók pártállásra való tekintet nélkül szeretnek adni a rabbiknak. Hiszen a konjunktúra idejében (azt mondják) a Dohány utcai esketések sokat jövedelmezettek, miután az egyik samesz mindig felvilágosította az örömszülőket: „A vallás előírja, hogy a funkcionáló rabbit kellően honorálják.” Még pár évvel ezelőtt a temetkezési alkalmazottak nagy szeretettel emlegették az elhunyt rabbit, aki a temetés befejezése után figyelmeztette a gyászoló feleket, hogy a

halott nyugalomához tartozik, hogy a körülötte tevékenykedők külön díjazást kapjanak és így ők is meg lesznek nyugtatva. Ezekután megértjük azt a hathetikus kitörést, amit egy sátoraljaujhelyi chaszid rabbi hangoztatott a múltban egy budapesti beszédében: „Valóságos chilul hasem, valóságos blaszfémia, ha a zsidóknak nincs pénze, — mert honnan vegyen svüoszra szép eszrogot, miből adjon honoráriumot a jó zsidónak. Jó zsidó, azaz: Güter Jüd nem az a zsidó, aki ad; hanem az, aki kap kegyes adományokat — (ez is zsidó specialitás!) A szóbanforgó eset ítéletéből azonban mégis úgy látjuk, hogy a tárgyalási elnök nem tartotta lehetetlennek, hogy az előtte álló vádlott nem köveett el pengő kiajánlást, hanem ellenkezőleg feléje irányult egy kis pengő felajánlás.

Dr. Kecskeméti Lipót: „Halotti beszédek“

Most jelent meg fiának, dr. Kecskeméti Andor orvosnak kiadásában Kecskeméti Lipót sokszáz elmondott halotti beszéde közül mintegy ötven. Hely és idő távlatában ezek a beszédek úgy hatnak, mintha Váradon csupán elsőrangú, makulátlan ember élt volna.

Ennek elsősorban talán az az oka, hogy Kecskeméti Lipót saját profétikus lelkének tükrében látta az embereket. Valóságban a váradai emberek nem voltak sem jobbak, sem rosszabbak, mint a kassai, vagy a debreceni zsidók. És nem szabad olvasás közben megfeledkezni arról, hogy ezek a beszédek a ravatalok előtt hangzottak el, vigaszul a hátra-maradtaknak és a gyászoló közönségnek. Kecskeméti Lipót lelki strukturája olyan volt, hogy mindenki csak a jót látta, a legjobbat és mindenben a szépet, a legszebbet. Az élőkét még tudta inteni, korholni a szószékről, de a halál jegyében csak a vigasztalásra nyílt meg ajka.

Némelyik szónoklatánál megtörtént, hogy megfélekedezett magáról és a környezetről és

látnoki erővel prófétált, jobb jövőt jósolt és vigasztalta az össz-zsióságot.

„Milyen kaosz az időben; vöhoérec hoj-szó tauhú vovauhú a föld szertelen tóhúvabóhú, amiben összevissza kavarnak a jó és rossz hatalmai; a lelkeken a bűn diadalának a félelme, hogy a remény sokszor ijedten behúnyja a szemét; vöhousech ál pöné szöhaum sötéllő örvény szélén támo-lyog a homlokán ütött kultúra — vájjau-mer Elauhim jöhi aur de a zsidó szívben felsuttog Isten szava: legyen világosság; és a zsidóság szelleme rámutat a történetre: vájjöhi aur kezdettől fogvást mindig úgy volt, hogy lett világosság; most is mindig úgy lesz: és lesz világosság. Hogy sokáig tart? vájjhi erev, vájjhi vauker hát a világtörténetben hosszú az Isten napja; van estéje, lesz reggele is. Könnyek hosszú éjszakája addig a reggelig: vöruach Elauhim möráchefesz ál pöné hámmójim, de a jók aggodalmának könnyei fölött Isten szelleme lebeg; szelid fuvalom, a remény lélegzése, tcvalegyezi a szeretet könnyét...“

A bajtársi becsület nevében!

In memoriam dr. Schönfeld József

Egy antiszemita lapból tudtam meg, hogy a Magyar Cionista Szövetség ez évi működéséről nyomtatott jelentés látott napvilágot. Kíváncsi voltam reá és megszereztem. Legelőször feltűnt, hogy a jelentés utolsó oldalán nagy hirdetés jelent meg, a berlini Jüdische Rundschau propagálására, — de a magyar cionizmus orgánumáról, a Zsidó Szemléről, nem olvasható hirdetés. A jelentés negyedik oldala után megfejtette ezt a különös dolgot.

Hát kérem ott olyan közlés olvasható, amely igazán szenzációs, mert az *talán mégis páratlan a zsidó szaksajtó történetében, hogy egy erkölcsi testület olyan furcsán leszólja azt az orgánumot, amely az általa hirdetett eszméket propagálja.*

Olvasom: „a Zsidó Szemle elleni vádak közhellyé váltak. Ennek a (hangsúlyozzuk) külső oknak következménye az, hogy sajtónk nem áll azon a magaslaton, amelyet... a mozgalom joggal elvárhat.“ — Ez egy kissé értelmetlen. Mi az a külső ok? A közhellyé vált vádak? Sok ezre sébe kerül a szövetségnek? Es ennek a következménye, hogy a sajtó nem áll a kellő magaslaton?

Olvasom: „Le kell szögezniünk, hogy a cionizmus Magyarországon nem lesz komoly tömegmozgalom, ameddig szövetségünk nem rendelkezik egy bátor olcsó harcos sajtóval.“ Oh szent Kleofás: hát mi akadályozza meg a Szövetséget, hogy ilyet kreáljon? Nagyon egyszerű a dolog. Adjanak pénzt, teremtsenek dömpingalapot, fizessenek elő, szerezzenek mecénásokat, akkor lesz bátor és olcsó sajtójuk.

Olvasom:

„Sajtónknak a zavargások alkalmából tapasztalt lassu hirszolgalata

és sok esetben téves informáltsága szükségessé tette, hogy megbízhatóbb források alapján mi magunk tájékoztassuk tagjainkat az eseményekről.“ — Vajjon mit követett el a Zsidó Szemle. Miért volt lassu a hirszolgalata? Talán az volt a baj, hogy az utolsó számban 2 cikket is közölt dr. Miklós elnök urtól? Talán azt írta, hogy az áldozatok száma 30 volt, holott kiderült, hogy a lap megjelenése idején már 55-ra rugott. Vagy talán a mufti ténykedéséről volt tévesen informálva?

Tréfától eltekintve: fájdalmas kegyelettel írom e sorokat. Most már megértem, hogy megboldogult barátom dr. Schönfeld József miért vett be annak idején oly gyakran idegcsillapítót a kávéház asztalánál. Bajtársi érzésem abból a tényből fakad, hogy tudom, hogy milyen nehézségekkel küzd minden felekezeti lap. Mi sem könnyebb tehát, hogy egy-egy közület a saját tehetlenségét, a sajtójára áthárítja.

S miért kell ilyen dolgokat ki nyomatni. Talán a magyar cionizmus dicsősége, hogy nem tud tömegmozgalommá lenni, mert a cionistáknak nincs évi tizezer pengője, amellyel egy nekik megfelelő lapot financirozhatnának.

És nem merik megmondani az igazat! A Zsidó Szemle azon a nézeten van ugyanis, mint sok Palesztina-barát zsidó, hogy a cionizmushoz nem tartozik a Pesti Izr. Hitközség-ellenesség. És akinek Stern Samu ellen kifogása van, az még nem cionista.

A kegyelet, a szaktársi együttérzés, a zsidó közélet etikája és a magyar cionizmus presztizse szempontjából szólaltam föl. Erkölcsi

testület ne állítson ki magáról szegénységi bizonyítványt a zsidó nyilvánosság előtt!

A szövetség jelentése egyéb iránt emlékeztet engem arra, hogy a

multkor a hitközség ellen panaszirodát nyitottak. Most pedig, saját lapjuk ellen nyitnak panaszirodát?! Egyforma szerencsétlen gondolat mind a kettő!

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvason

Néhány nappal ezelőtt halt meg 75 éves korában Constantin Brunner, a kiváló filozófus. Az emigráció keserű kenyerét ette, ami nem is volt olyan keserű, hiszen a filozófusnak havi 1000 aranymárka járadéka volt. A járadékot egy ismeretlen hölgyecénás folyósította. Beavatottak tudni vélik, hogy a hölgy Anglia legnagyobb vegyi konzernjének tulajdonosnője.

Nem olvasom

A Chevra székházában pompás sítort rendeztek be. Akik ott voltunk dr. Endrei Henrik igazgató vendégeiképpen, régmúlt, de visszakiánt idők eszrog-hangulatát szívtuk magunkba.

Olvason

Egy spanyol emigráns herceg Istanbulban telepedett le néhány hónappal ezelőtt. A városban feltűnt neki egy spanyolhangzású nevet feltűntető bank cég-táblája. Bement a bankba, bemutatkozott a bankárnak, akiről csakhamár kiderült, hogy ősei évszázadokkal azelőtt menekültek Spanyolországból a nagy zsidóüldözések idején. A herceg visszaemlékezett, hogy családi irattárában gyakran találkozott a zsidó bankár őseinek nevével, akik házi zsidai voltak a herceg őseinek. A sztambuli zsidó bankár ekkor rég pergamentkereset vett elő: a herceg egyik őseinek adóslevele volt és 5000 arany zecchinórról szólt. A her-

ceg meg akarta szerezni az értékes családi iratot, ajánlatot tett a bankárnak arra, hogy kifizeti az adósságot. A bankár kiszámította, hogy annyi pénz a világon sincs; mint amennyire az ötszázéves követelés kamatos kamatokkal együtt rúg. Ellenben ingyen átadta a hercegnek a régi iratot és megmagyarázta, hogy a követelés már úgyszólván régen elévült...

Nem olvasom

Bevetődtem az Erzsébet-köruti kis orthodox templomba. Egy archeológiai felfedezést tettem ott. Eddig azt hittük, hogy csak a régi zsidó templomok voltak freskókkal ellátva. Például, a most Dura Europos-ban kiásott 2200 éves zsinagógában. Nos, a mi kis templomunk hátsó fala egész formás festmény, amely valamilyen félre-eső utcát ábrázol, egy álmosan pislogó lámpával.

Nem olvasom

Előkelő orthodox férfiak nagyon protegáltak valakit, hogy a pesti neológ hitközségnél alkalmazást nyerjen. Néhai Wolff Károly is gyakran közbenjárt szegény zsidók érdekében a hitközségnél. Mindkét oldal protekciója használt. De hát hol protegáljunk valakit mi, szegény neológok, akik sem orthodoxok, sem antiszemiták nem vagyunk?

Nem olvasom

Bukarestben megható módon nyilatkozott meg egy nagybeteg mélyen vallásos érzülete a hosszúnapon. Egyik bukaresti zsidó kereskedő súlyos betegen feküdt az egyik kórházban. Megkérte a kórház orvosát kapcsolják be a telefonszert a templomba és ha rövid ideig is, de hallgathassa az istentiszteletet. A beteg ember kérését természetesen teljesítették.

Olvasom

Ismeretes, hogy Leon Blum, nem tulságosan vallásos zsidó. Zsidóságára azonban büszke és öt testvérével minden évben kegyeletesen elzarándokolnak atyjuk halála évfordulóján kéver-ovauszra...

Olvasom

Az oradea-i „Estilap“ tegnapi szenzációja az az ismeretlen, drámai hangú levél volt, amelyet dr. Kecskeméti Lipót írt több, mint másfél évtizeddel ezelőtt és amelyben a főpap budapesti barátai előtt kifejti, hogy miért nem fogadta el azt a hatalmas méltóságot, amelyet Magyarország összes zsidói főpapjának lenni jelent. A költői mondatok mögül megint csak kibontakozik Kecskeméti Lipót történelmi faragású, jellemzilárd alakja. Dr. Kecskeméti Lipótnak nem kellett a dísz, a rang, az összehasonlíthatatlanul nagyobb jövedelem, nem kellett azért, mert nem mindenki adta volna tiszta szívvel, mert lettek volna olyanok is, akik ajkukkal mosolyogva, de lelkükben mély keserűséggel fogadták volna a vidéki tisztelendő urat. A vidéki tisztelendő ur pedig többre becsülte azt a töretlen tiszteletet, amely kis hitközsége minden tagjából felé áradt, azt a szeretetet, amely őszintén sugározta vissza próféta szemének mélytüzű, fekete sugárzását. Nem ment el Budapestre, ami úgyszólván csak ideiglenes állomás lett volna dr. Kecskeméti Lipót számára, aki új és megdönthetetlen pozíciót foglalt el nemrégiben a halhatatlanság templomában, mely ott áll az örökkévalóság országában. (Szabadság, Oradea.)

Olvasom

Ismerik ugye, a nagymarosi svábot, aki élénken tiltakozott az ellen, hogy ő antiszemita — nyáron! Télen az más. Most megisméltődött az eset Marienbadban. Itt is tudják, hogy mikor kell antiszemitának lenni! Marienbadnak 60 szállodája van, ebből 43 árja kezekben van. Marienbadnak idén 24.000 vendége volt, ebből viszont csak 6000 volt az árja. No már most, miután vége a szezonnak, az árja szállodások felzúdultak a zsidó vendégjárás miatt. Persze, mikor már elmentek. Vége a fürdőszezonnak, kezdődik a tettekkel tényező antiszemitizmus, akár csak Nagymaroson.

Olvasom

Különös vádat emelt Ignotus a Magyar Hírlap szeptember 26.-iki számában megjelent „Különvélemény című cikkében. Azt mondja ugyanis, hogy a nagytőke, beleértve a zsidó nagytőkét is, támogatja a szélsőjobbaldali sajtót. Ez kétszeresen érthetetlen! Érthetetlen először is az, hogy a zsidó nagytőke antiszemita sajtót támogat, másodsor érthetetlen az, hogy a jobbaldali sajtó elfogadja a támogatást...

Nem olvasom

Szép halála volt Munkácsi Bernátnak, miként Ábrahámnak és Izsáknak, fájdalom nélkül. Utolsó percig szellemi életet folytatott és munkálkodott a magyar tudomány terén. Két évvel ezelőtt súlyos betegen feküdt a Chevra Szeretetházában, de a gondos ápolás helyreállította. Innen hozta magával hűségese ápolónőjét, Reisz Rózsi nővért, akinek lelkiismeretes gondoskodása bearanyozta élete alkotását.

Nem olvasom

Az eperjesi orthodox hitközség ellenzéke rohamot intézett az ottani elnök ellen, mert a hitközségi irodában női alkalmazottakat helyezett el. A budapesti orth. hitközség már régen ül van ezen a konzervatív állásponton.

Nem olvasom

Szakértők megállapították, hogy Ros-Hasonó két estjén és Jom-Kippur kimene-tele után a hentesboltokban igen csekély volt a forgalom. Vajjon miért?

Olvasom

Sanghaj 5000 zsidó lakósa a háborúra való tekintettel védőrséget szervezett. Az őrség 250 tagból áll és máris számtalan esetben teljesített kitűnő szolgálatokat.

Nem olvasom

A Rombach-utcai templomban fent az emelvényen, jobbról-balról szidra-mutató van. Különös, hogy éppen a Ros-Hasonó és Jom-Kippur közötti szidránál van baj, pedig akkor legtöbben járnak a templomba. Igazán nem való, hogy ebben az évben az egyik szidra nevét le kellett ragasztani.

Nem olvasom

A Magyar Nemzeti Nyomtatvány Kiállítás attrakciója: Kovács András, a kiállítás bezárása után visszavonult a feledésbe. Alaposan átvizsgáltuk annakidején Kovács András összes iratait — nem volt kis munka! — és csodálatos felfedezésre bukkantunk. Az árja Kovács András — oh borzalom — nem volt fajtiszta! Felfedeztünk ugyanis egy nagynénit, akinek a születési bizonyítványát a paksi izraelita hitközség állította ki. Érthető, hiszen a zsidó születési bizonyítványnak is szerepelni kellett a nyomtatványkiállításon. Kovács András mély szimbolum! Egyben magyarázat és vigasz.

Nem tanácsos itt nálunk a közéleti Kovács Andrásoknál túlságosan kutatni a leszármazást, mert nagyon könnyen rábukkanunk egy ilyen — izraelita okmány kapcsán valami kellemetlen rokonra...

Nem olvasom

Budapesti kép. Szombat este, Szukkosz előtt, 10 óra felé egy jampec öltözetű ifjú kísér egy leányt, aki kezében lulavot visz. Beszélgetnek. Csak egy hangfoszlány üti meg a fülemet: „Sietnem kell, haza kell vinni a papának ezt a históriát.“ Ime: a papa fiatalkorában valószínűleg rabbijelölt volt, lánya már vampjelölt, de egyelőre viszi még a lulavot.

Olvasom

A csillagos Szabó a Pesti Napló szeptember 26-i számában Schneller Istvánról, a volt kolozsvári, majd szegedi rektorról írt. A cikk így végződik: „Nagy kár lenne, ha Löw Immánuel, felsőházi tag, szegedi főrabbi az utókor számára nem írná le, hogy Schneller István, a szegedi egyetem rektora miért és hogyan vonult nyugalmába; — ő tudja...“ Mi is valóban kíváncsiak volnánk rá!

Olvasom

A sörgyarak őszi sörhirdetéseiben néhai Munkácsi Bernát tudományos kutatásaira történik hivatkozás, nevezetesen ezt írják: „Néhai való jó Munkácsi Bernát, a magyar őstörténet kiváló kutatója gyűjtötte össze és adta ki északázsiai atyánkfiai ama seres dalt, melyeket a nagy őszi seresünnepeken kórusban énekeltek.“

Nem olvasom

Budapest periferiáján Ros-Hasono második napján egy rabbi dühösen lement a szószékről prédikációja közben, mert a hívek társalogtak. Ez veszedelmes precedens! A szónok legyen független, azaz függetlenítse magát a hallgatóság beszélgetésétől, ha már nem tud érdekes beszédet tartani.

A fajteória – paraszt író meg- fogalmazásában

A magyar paraszt-radikalizmus egy kiemelkedő alakja Veres Péter író. Veres Péter személye körül az utóbbi hetekben élénk vita zajlik a magyarországi sajtóberkekben. A vitát Veres „Számadás” című önéletrajza indította. Ebben a könyvében a szerző megírja egy parasztgyermek életét és lelki, valamint szellemi fejlődését. A könyvben természetesen érinti a zsidókérdést is, amit a jobboldal úgy értelmezett, hogy lapjaiban dicsérőleg foglalkozott Veres Péterrel, a szocialista parasztíróval és szinte már-már a magáénak vallotta.

Veres Péter most válaszol az őt ért dicsőretekre és gáncsokra egyaránt. Ebben a válaszában Veres Péter a hangos nacionalizmusról ugyancsak elitélő szavakat üzen Milotay Istvánnak, aki — aki őt megdicsérte. A válasznak ez a része egyben kemény megrajzolása annak a fajpolitikának, amely a közösségi jelszavak alatt mindig csak egy kis csoport érdekeit tartja szem előtt. Különben halljuk magát Veres Pétert:

„... Abban a nacionalizmusban, amelyik nem az egész nemzet felszabadítását tartja a legelső célnak, vagy ha ezt hirdeti is, de nem gyakorolja, csak bankettezik, tósztozik a nemzetről, amelyiknek a nemzeti közösségi eszme csak arra való, hogy a birtokon belüliek vagyoni és hatalmi állományát védelmezze és hogy ezen az úton a vezetők történelmi karriert csináljanak, maguknak villákat, vadászkastélyokat ajándékoztassanak és száz meg ezer munkás keresetének megfelelő fizetést utaltassanak ki, sokszor a valóságos éhezés idején is — én nem hiszek. Nem hiszek, mert ez nem nemzeti vagy faji közösségi eszme, hanem egészen közönséges osztálynacionalizmus, egyéneire vonatkoztatva pedig karrier-individualizmus, éppen olyan, mint a liberál-kapitalista lelkeség, azal a különbséggel, hogy ez ráadásul még képmutatás is, mert amíg a liberál-kapitalizmus őszintén beismeri, hogy számára

egyéni célok léteznek, addig ez az egyéni célokat letagadja és isteni parancsnak vagy a faji közösség érdekének állítja be a felül levő osztályok érdekeit és a feltörekvő emberek gazdagodási, uralmi, karrier és családi dinasztikus vágyát.“

A magyar parasztíró, aki ma is néhány hold földjét műveli és napszámba jár, egy kicsit érdesen, de kitünő érthetőséggel foglalta össze, hogy mi tehát az a nacionalizmus, legyen akármilyen nyelven belül fellelhető, amely a fajközösségi jelszavak alatt a tömegeket megszédíti, de valójában csak a maga uralmi és anyagi érdekeit tartja szem előtt. (Sz. — g.)

Közvacsora

Október 2-án, szombaton este fél 9 órakor a Bethlen-téri körzet társasvacsorát rendez, melyen a hitközség és a Szentegylet előljárósága testületileg résztvesz és amely iránt óriási érdeklődés nyilvánul meg. A társasvacsora keretében Stern Samu hitközségi elnök fogja hittestvéreinket a magyar zsidóság aktuális kérdéseiről tájékoztatni.

Török A. és Társa bankházához (IV. Szervita-tér 3.) a legutolsó osztálysorsjáték alkalmával sem volt hűtlen a szerencse. Sok nagy nyeresémeny felül ugyanis a 100.000 pengős jutalmat is Török szerencsés sorsjegyvevői nyerték.

KÖNNYEK ÉS ÉNEKEK: Hetényi-Heidelberg Ernő új könyve, amelynek minden sora, gondolata kegyetlen és fájdalmas. A ma élő fiatalok érzelmi világát és problémáit énekeli meg őszinte hangon. Őszintesége teszi érdekessé és értékké költeményeit. Hetényi-H. Ernő verselése ujszerű, könnyed az „Ádám unokája” és a „Pyramis” című versei kiemelkednek a kis kötet többi hangulatossá költeményei közül. A fiatal író új könyve méltán számíthat a szakértők elismerésén túl a nagyközönség érdeklődésére.

A sajtó a Szombat 10 éves jubileumáról

Tíz esztendővel ezelőtt, néhai dr. Nadányi Emil az alábbi írt a 8 órai Ujságban a Szombat elindulása előtt:

„Szombat.“ Ezzel a címmel heti szemle indul holnap Budapesten; szerkesztője: Kenéz-Kurländer Ede dr., aki évekkal ezelőtt a Pesti Tükör című napilapot alapította és tartotta fenn a maga erejéből és ez a vállalkozása is több egyszerű üzleti vállalkozásnál. A „Szombat“ minden olyan kérdéssel foglalkozni fog, amire hiába keres választ a modern zsidó társadalomnak az a része, amely nem a politikát, hanem az igazságot keresi, az igazi vallásosságot és az igazi zsidó tudományok iránt érdeklődik bensőségesen. A holnap megjelenő első számban „Zászló nélkül“ címen érdekes gondolatmenetű cikket találunk arról, hogy a magyar zsidó felekezeti sajtó túlsokszor nyitogatja és mutogatja a zsidóság sebeit. Érdekes fejtegetései során a következőket mondja ez a cikk:

„Mi a történelem és az igazság alapján állunk. Egy sem tűri a sérelmi politikát. A történelem vaksággal vádol, ha feltúlozzuk a mai szenvedéseket, mert a múlt szenvedései nagyobbak voltak. Az igazság önzéssel vádol meg, ha mindig csak magunk miatt siránkozunk, mert másfelé még többet szenvedtek a zsidók. Ugy ám, másfelé még többet szenvedtek. És nem tudom, el tudjuk-e háritani a jogos szemrehányást, hogy mi mindazonáltal csak a magunk gondján hemperegtünk. Ukrajnában a legutolsó esztendőök pogromjai több zsidó áldozatot szedtek, mint a középkor egy egész félszázad alatt. Mi meg sem hallottuk az ukrainai halálordítást. És nem vettünk tudomást a lengyel pogromokról sem, a dühöngő német antiszemitizmus, a bécsi diákzavargások, az erdélyi templomrablások is hiába viharoztak, mi csak a magunk jajjait süvítettük ki magunkból. Hát igaz, fáj a sok hátraszorítottatásunk és nehéz volt meg nem jajdulni. De szenvedni is józanul kell, mert a felgyógyulást csak így remélhetjük.“

Ezek a komoly sorok mutatják, hogy komoly szemle lesz a Kenéz-Kurländer Ede dr. hetilapja; azé a Kurländer Edéé, akinek családja a magyar zsidóság életében érdemeket szerzett magának s ezzel megszerezte azt is, hogy a magyar zsidóság tisztelettel és bizalommal tekintsen reája.“

Hogy mennyiben váltak be a cikk jóslásai, azt az alábbi sajtómegemlékezések demonstrálják.

A Pénzvilág:

„Kenéz-Kurländer Ede dr. kitűnő lapja, a Szombat most tölti be megjelenésének tizedik esztendejét, Kenéz-Kurländer Ede a maga egyéniségével, nagy tudásával, finom szellemével nemcsak barátokat szerzett magának, hanem tekintélyt és súlyt kitűnő lapjának is.“

A Reggel:

Kenéz-Kurländer Ede dr. negyvenéves hírlapírói jubileuma. Nagyváradról indult el Kenéz-Kurländer Ede írói és hírlapírói pályája, ahol a múlt század utolsó éveiben és a század első évtizedében irodalomtörténeti jelentőségű szellemi élet honolt. Kenéz-Kurländer szellemes, művelt publicisztikai írásai a fővárosi napisajtóban is feltűntek és a nagyváradi, majd budapesti szerkesztőt a magyar sajtó értékes, megbecsült munkásává avatták. Negyvenéves hírlapírói jubileumával összeesik „Szombat“ című szemléje megindításának tizedik évfordulója. A jubiléum szerkesztőt nagyszámú tisztelői és hívei meleg ünneplésben részesítették.

Csütörtök:

Kenéz-Kurländer Ede most érkezett el közéleti pályájának negyvenedik s a tanácsunkra alapított s általunk Szombat névre keresztelt felekezeti lapja fennállásának tizedik esztendejéhez. A ketős jubileum alkalmából nagyszerű különszámot adott ki, melyben végre illetékes kiválóságok tesznek nyílt vallo-

mást róla, milyen ritka, egyedülálló értéke a felekezeti életnek és a magyar ujságírotársadalomnak a Szombat illusztris főszerkesztője.

Demokrata Ujság.

A Szombat jubileuma. Dr. Kenéz-Kurländer Ede lapja: a Szombat — tízéves lett. A felekezeti sajtó előkelő orgánumát örömmel üdvözöljük a fontos évforduló alkalmával és kívánjuk, hogy még sok-sok éven át és növekvő szerencsével folytathassa kultúrmisszióját a zsidó társadalom érdekében.

Egyenlőség:

A SZOMBAT JUBILEUMI SZÁMA. Dr. Kenéz-Kurländer Ede szemléje, a Szombat most töltötte be tízéves jubileumát. Ebből az alkalomból a Szombat gazdagon illusztrált, dústartalmú jubileumi számot adott ki, melyben a társadalmi élet és felekezeti élet kitűnőségei méltatják dr. Kenéz-Kurländer Ede 40 éves ujságírói munkásságát és tízéves szerkesztői évfordulóját. Az Egyenlőség kollektív szeretéssel üdvözli a jubiláns szerkesztőt, ki a nagyváradi zsidóság egyik nagynevű, patricius családjából származik és ki szellemes stílusával, nagy tudásával előkelő helyet vívott ki magának a magyar zsidó sajtóban.

Esti Kurir:

„A „Szombat“ című hetilap jubileumi albumot adott ki főszerkesztőjének, dr. Kenéz-Kurländer Edének negyvenéves ujságírói működése és a lapfennállásának tizedik évfordulója alkalmából. Az ünnepi albumot a jubileumi bizottság felkérésére dr. Schwarcz Benjámint főrabbi és Sós Endre, az ismert publicista szerkesztették. A százoldalas album cikkeit és emléksorait Stern Samu, Herczeg Ferenc, Rassay Károly, Hevesi Simon, Kiss Arnold, Griger Miklós, Ugron Gábor, Beöthy László, Bródy Ernő, Márkus Miksa, Fábián Béla, Vészi József, Kóbor Tamás, Fodor Oszkár,

Roóz Rezső, Ignotus, báró Hatvany Bertalan, Sós Endre, Kecskeméti György, Zsolt Béla, Csörgő Hugó, Munkácsi Ernő, Wertheimer Adolf, Halász Manó, Stein Emil, Kramer Miksa, Endrei S. Henrik, Alapi Béla, Dembitz Gyula, Sós Ármin, Mezőfi Vilmos és a közélet, valamint a felekezeti élet előkelőségei írták. A külföld is kivette részét dr. Kenéz-Kurländer Ede ünnepelésében, mint azt dr. J. H. Hertz brit birodalmi főrabbi, dr. J. L. Landau délafrikai főrabbi, dr. Krausz Sámuel bécsi rabbiszemináriumi rektor és Irene Harand, a neves osztrák író nő levelei tanúsítják. A jubileumi album belső kiállítása méltó a belső tartalomhoz.“

Egyetértés:

„A Szombat jubileuma. Kenéz-Kurländer Ede dr., a zsidó felekezeti hírlapírók nesztorja most ünnepelte hírlapírói működésének negyvenedik és lapjának, a Szombatnak tízéves jubileumát. Ebből az alkalomból díszes jubileumi albumot adott ki, amelyben a felekezeti és közéleti előkelőségek méltatják a kiváló főszerkesztő érdemeit. A jubiláló főszerkesztőt mi is szívből üdvözöljük és kívánjuk, hogy még sok díszes jubileumot ünnepelhesen az egész zsidóság örömeire. A jubileumi albumban ott találjuk Stern Samu, Glückstahl Samu, Hevesi Simon, Guttmann Mihály, Kiss Arnold, Bernstein Béla, Kahán Frankl Samu és a felekezeti élet számos más vezetőjének emléksorait. Ezenkívül a politikai és közéleti előkelőségek épenúgy, mint az írói és ujságírói világ legkitűnőbb reprezentánsai írtak cikket a Szombat jubileumi számában.“

Heti Ujság.

A főváros zsidó felekezeti társadalmának őszinte és mély ünneplésben részesítette dr. Kenéz-Kurländer Edét, a Szombat című felekezeti lap főszerkesztőjét abból az alkalomból, hogy egyszerre jubilálta értékes folyóiratának 10 esztendő fennállását és ujságírói működésének 40-ik esztendejét. A Szombat jubiláris számában felekezetre való tekintet nélkül a közélet legjelesebbjei írtak ünnepi cikkeket.

Heti Hírek.

A Szombat, Kenéz-Kurländer Ede kitűnő folyóirata most ünnepli alakítása 10 éves évfordulóját. A jubileum egybeesik Kenéz dr. 40 éves újságírói működésének évfordulójával. Számos tisztelője ez alkalomból bensőséges ünneplésben részesítette a Nagyváradról Budapestre származott kitűnő szerkesztőt.

Jüdische Rundschau.

Die interessant redigierte Halbmonatsrevue: Szombat (Schabbat) feiert das Jubiläum ihres zehnjährigen Bestandes. Aus diesem Anlass wird ihr Redakteur, Dr. Eduard-Kurländer Kenéz, der auf eine 40-jährige publizistische Tätigkeit zurückblickt, von allen Kreisen des jüdischen und nicht-jüdischen öffentlichen Lebens begrüsst.

Magyar Hirlap:

A „Szombat” jubileumi száma. Dr. Kenéz-Kurländer Ede szerkesztő negyvenéves újságírói jubileuma és lapja fennállásának tízéves fordulója alkalmából a Szombat ünnepi albumot adott ki, amelyet egy, e célra alakult jubileumi bizottság szerkesztett. A vastag kötetet kitevő ünnepi szám cikkei és emléksorai kellő méltatásban részesítik dr. Kenéz-Kurländer Ede nagyváradi és budapesti közéleti és irodalmi működését. A jubileumi albumban ott találjuk többek között Stern Samu, Glückstahl Samu, Hevesi Simon, Guttmann Mihály, Kiss Arnold, Bernstein Béla, Kahan-Frankl Samu és a felekezeti élet egyéb vezetőinek emléksorait. A közélet előkelőségei közül Rassay Károly, Griger Miklós, Strausz István, Krüger Aladár, Bródy Ernő, Fábrián Béla, Vázsonyi János és Gaál Olivér országgyűlési képviselők, Ugron Gábor és Beöthy László titkos tanácsosok, Baróthy Pál főügyész és Hlatký Endre, a rádió igazgatója küldtek emléksorokat a jubiláló Szombat-nak. Az írói és újságírói világ tagjai közül Herczeg Ferenc, Márkus Miksa, Vészi József, Roóz Rezső, Kóbor Tamás, Zsolt Béla, Sós Endre, Csörgő Hugó, Ignotus, Szép Ernő, Hunyady Sándor és mások írtak cikkeket az ünnepi

számba. Közli még a lap dr. J. H. Hertznek, a brit birodalom főrabbijának és dr. J. J. Landaunak, Délafrika főrabbijának üdvözlő levelét is.

Mult és Jövő:

A Szombat jubileuma. Dr. Kenéz-Kurländer kitűnő szemléje tízesztendő jubileumához ért el. Tíz esztendő nagy idő egy zsidó sajtóorgánium életében, különösen amikor ugyanannyi energiát kell befektetni abba, amit nem lehet megírni, mint abba, amit megír. A Szombat jubileumi könyvébe a legkiválóbb szellemi munkások írtak felekezeti különbség nélkül. És ez igen örvendetes jelenség 1937-ben! Kívánjuk Kenéz-Kurländer dr.-nak, akit olyan szépen méltatunk most, vezesse munkáját további jubileumhoz és minél kevesebb energiát kelljen fogyasztania a belőle kikivánczó megírnivalók elnyomására.

Pesti Hirlap:

UJSÁGIRÓI JUBILEUM. Kenéz-Kurländer Ede, a Szombat c. lap szerkesztője most ünnepli újságíróskodásának negyvenedik évfordulóját, amely összeesik lapjának tízéves fennállásával. Ez alkalomból diszes ünnepi számot adott ki.

Pesti Napló:

„A „Szombat” tízéves fennállása és dr. Kenéz-Kurländer Ede negyvenéves újságírói működése alkalmából most jelent meg a „Szombat” jubileumi száma, melyet dr. Schwarcz Benjámín és Sós Endre szerkesztettek.

Reggeli Ujság:

Negyvenéves újságírói jubileum. Dr. Kenéz-Kurländer Ede, a Szombat főszerkesztője most ünnepli negyvenéves újságírói jubileumát, amely egybeesik szemléjének: a Szombatnak tízéves jubileumával. Ebből az alkalomból szeptember 1-én a Szombat jubiláris, díszalbumot ad ki, amelyben a magyar irodalom és közélet kiválóságai méltatják a jubiláris lap és szerkesztő működését.

Ujság:

A Szombat jubileuma. Fennállása első évtizedének betelését album-méretű jubiláris számmal ünnepli meg Kenéz-Kurländer Ede dr. mindig tartalmasan és lelkiismeretesen szerkesztett felekezeti hetilapja, a Szombat. Az ünnepi szám rendkívül érdekes tartalmát a magyar kulturális közélet száznál több vezető férfiának írása adja, bizonyosságul annak a nagy erőnek, amelyet a lap munkásságával maga köré csoportosítani tudott.

Zsidó Szemle:

Jubilál a Szombat. Az ünnep alkalmából a Szombat igen díszes kiállítású jubiláris számot adott ki. Tíz év óta műveli dr. Kenéz-Kurländer Ede kollégánk a felekezeti sajtó avarját. Együttérzéssel köszöntjük és kívánjuk, hogy töretlenül folytassa értékes munkásságát. A zsidó közélet sok kiválósága ke-reste fel soraival és cikkeivel.

A SCHOCKEN VERLAG ŐSZI KÖNYV-
UJDONSÁGAI: A berlini Sch o c k e n
könyvkiadó őszi könyvujdonságai megje-
lentek. Időrendben első könyv a szokott
évi almanach és naptár. Az obligát nap-
tári részen kívül gazdag irodalmi rész
gyönyörködteti az olvasót.

Buber: Der große Maggid und seine
Nachfolge. A sokszáz legenda közül Bu-
ber a legérdekesebbeket és legmélyebbe-
ket választotta ki, melyekből a chaszidi-
kus tanok és a cadikok hivatása élesen
kitűnnek.

Fischel Schmeersohn: Chaim Grawitzer
története. A regény hőse a miszticizmus
határán mozgó hívő lélek vergődéseit
mutatja be. A chaszidizmus csodálatos
világába vezet ez a könyv.

Ábrahám Berliner: A középkori né-
metországi zsidók élete. Berliner könyve
alapos tanulmányok után készült el. A
történeti hivatás, amely a zsidók világ-
történetén vörösfonalként vonul végig,
maradéktalanul kitűnik a középkori né-
met zsidók históriájából is. Berliner
munkája alapos, megbízható és művészi.

N. N. Glatzer: A talmudi idők törté-
nete. 500 év története vonul fel ebben a
könyvben. A zsidóság legalkotóbb idejé-
nek története. Egy nép kulturája kifino-
modásának és tökéletesedésének korszaka
elevenedik meg Glatzer mesteri mun-
kája lapjain.

Max Liebermann: 70 levél. A világ-
hírű német-zsidó festő hetven levelét
rendezte sajtó alá Franz Landsberger. A
levelekből élénk tárul a világhírű művész
mély bensőséges zsidó érzése és bölcs
életfelfogása. A könyvet hét szép kép-
melléklet díszíti. A maga nemében pá-
ratlan a Bæer-féle sziddur, amit minden
olvasónknak melegen ajánlunk.

Zucker: Studien zur jüd. Selbstver-
waltung című műve roppant érdekes, uj-
szerű és tanulságos olvasmány.

Schockenék minden egyes kiadmánya
nemcsak belső tartalom, hanem kiállítás
tekintetében egyaránt elsőrangú és min-
taszerű. GY. L.

A Népszövetség technikai tanácsa
már hosszú idő óta foglalkozik a nap-
tárreformmal amely ellen ugy a katho-
likusok, mint a zsidók élénken tiltakoz-
tak. A naptárreform kérdése végre most
lekerült a napirendről. A Szentszék
ugyanis olyan határozottsággal tiltako-
zott a naptárreform ellen, hogy a Né-
pszövetség kénytelen volt a reformtervek-
től elállani.

ÁLTALÁNOS SZOKÁS, hogy minden
új sorsjáték előtt sokszázezer körlevelet
küdenek a főárusítók a közönségnek,
sőt sokan az eredeti sorsjegyeket is el-
küldik előzékenységből, különösen volt
üzletfeleknek, előre való megfizetés nél-
kül. Figyelmeztetjük t. olvasóinkat, hogy
csak az október 16-iki húzás előtt kifize-
tett sorsjegyeknek van nyereményjogo-
sultságuk. Nagy kárt és érzékeny vesz-
teséget okoznak, ha a sorsjegyeket ide-
jében nem fizetik ki, vagy ha nem akar-
ják megtartani, nem küldik azonnal visz-
sza az illetékes helyre.

MINDEN ÚJ KÖNYVET MEGKAPHAT
magyar, német, francia és angol nyelven
Lukács kölcsönkönyvtár és könyvkeres-
kedésében, Budapest, V. Nádor u. 8. Te-
lefon: 80—6—37: Olcsó helybeli és vidéki
előfizetési díjak! — Házhoz szállítás.

Dr. Frisch Ármin:

Munkácsi Bernát, a tanfelügyelő

A zsidó vallásos észjárását a zsidó őstörténet legelső kezdete óta kimutathatóan az a hit fűti, hogy egyedül a tóra törvényeiben való buvárkodás örökítheti meg a zsidó nép létét és erkölcsi értékeit. Minden időben a vallási akarat arra koncentrálódott, hogy a zsidó szellemiség ténykedése egyszersmindenkorra függetleníttessék az időktől és a viszonyoktól. Munkácsi Bernát tanfelügyelői munkásságát is ez a hit fűtötte. Volt egy centrális gondolata: a hitnevelés, a szentírás, a szentírás utáni irodalom és a zsidó szellemáramlatok ismertetése alapozza meg. Nagyvárad környezete, szülői házána tudománybecsülése, a nagyvárad jesiva és talmudistaiskolák eszményi területei lelkében a zsidóságnak olyan képét rajzolták meg, amely szellemi kisugárzásokból tevődött össze. Akit ő itt kiválóságnak, akit példaadónak látott, az a tóratudásnak is korifeusa volt. Valahogyan benne így alakult ki a felfogás, hogy zsidó csak az lehet, aki a tóra ismeretével táplálja lelkét. Akit ő vallásosnak, jónak, becsületesnek, Istennek és embernek tetsző életmódot követőnek látott, vagy akit annak tartott, azt ő csak a tóratudás díszében és a tóraápolás átszellemültségében látott.

Ezért hitt abban, hogy a zsidóságot egyedül a szellemi javak értékelése tartja fenn és a vallásoktatás legelső feladatának tekintette, hogy a zsidó életnek azokat a momentumait domboríthassa ki a vallásoktatásban, ahol a szellem kozmikumá érvényesül és a zsidó határokon túl is kiterjedt. Az volt a tudományos meggyőződése, hogy a zsidó egyistenhit, a zsidóvallás Istenének abszolút szellemlényüségé a maga dinamikájával állandóan kitermeli az emberi gondolkodásban azt az érzést, hogy az egész emberi életrendezés a szellem elgondolása szerint alakítható és hogy az erkölcsiség vagyis az emberszolidaritás megvalósításának a vágyát az isteni szellemiség képzete éleszti. Ezért gyakran szemére hányták, hogy a tulságosan nagyra méretezett bibliai és történeti tananyagban elfojtódik a vallási érzület és a bibliai és történeti ismeretek elsajátítása nem enged elég időt a szertartási élet megismerésére és megkedvelésére. Munkácsi ennek a szemrehányásnak jogosságát nem is tagadta, de hangsúlyozta, hogy a zsidó eszmének a zsidó irodalomban és a zsidó történeti életben való meglátása nélkül a vallás-

oktatás teljesen elsekélyesedik és nivótlaná válik. Különösen a közpiskolákban, ahol az ifjuság a kulturák és vallások befolyásával a népi és egyéni lélek kialakítására sokat foglalkozik. És mert itt állandó uzus uralkodik a zsidó hatások lekicsinylésére, szerinte a zsidó vallásoktatásnak mulhatatlanul kötelessége az iskolai közismereteket kiegészíteni és ezt nem teheti másképen, mint úgy; hogy a zsidó szellemet minden megnyilatkozásában megszólaltatja és szemléletessé teszi a zsidóság nagy részvételét mindenben, ami a világot előbbre vitte.

Az érzületi nevelést Munkácsi a talmudtórák és héber iskolák rendszeresítésével gondolta elérhető és mindent elkövetett ilyen intézményeknek minél nagyobb számban való megteremtésére. A talmudtórák és héber iskolák szükségességét tantervében is kiemelte és ezzel eltüntette a támadó felületeket és még ellenfelével is meg tudta értetni álláspontját, melyet az egész vonalon győzelemre vitt. Ki kell emelnünk Munkácsinak a közügyek tárgyalásában tanúsított konciliáns modorát. Meglehetett őt győzni és szívesen engedte magát meggyőzni. A vallásoktatás előtté igazi, vallási értelembe vett szentügy volt, amelyet szintén tabuszerű félelemmel kezelt. Mindig, mindenkítől tanult és szinte átszellemült tekintettel vette: ha valamelyik hitoktatótól új gondolatot hallott, vagy új módszert látott. Ilyenkor a hallottakat mindig magánbeszélgetésekben vagy iskolalátogatások alkalmával továbbította és népszerűsítette. Nem mulasztott el egy alkalmat sem, hogy valamelyik módon a zsidó hitoktatásnak szolgálatot tegyen.

N É H A I

dr. Kecskeméti Lipót

nagyvárad i főrabbi

művei újból kaphatók

minden könyvkereskedésben

leszállított áron:

Jeremiás próféta, 3 kötet . . . 8.— P
Ezsaiás próféta, 3 kötet . . . 8.— P
Egy zsidó vallás van-e, több-e? 2:50 P
Vallási zsidóság és nemzeti zsidóság 2.— P

És még egyet. Szerette, ha a tantestület tudományos munkásságot kifejtett. Ilyenkor mindig elolvasta a tanulmányokat és az íróval a tárgyalt témáról elbeszélgetett. Szerette a képzett tanítóságot és tantestülete kiválasztásánál súlyt helyez a megválasztandónak különösen héber irányu műveltségére.

Munkácsi Bernát temetése

Munkácsi Bernátot, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagját, a pesti izr. hitközség negyven éven át volt tanfelügyelőjét, csütörtökön délben helyezték örök nyugalomra a rákoskeresztúri izr. temetőben. A temetésen a Magyar Tudományos Akadémiát Kunos Ignác dr. Melich János dr. Németh Gyula dr. és Zsiray Miklós dr. egyetemi tanárok, akadémiai tagok képviselték, testületileg jelent meg a pesti izr. hitközség előljárósága Stern Samu elnök vezetésével, a pesti szentegylet előljárósága Kramer Miksa elnökkel az élén, valamint a tudományos, társadalmi és felekezeti intézmények egész sorozatának képviselői. A gyászszertartáson Lineczky Bernát főkantort funkcionált és Hevesi Simon dr. vezetőfőrabbi méltatta mély hatást keltő gyászbeszédében Munkácsi Bernát dr. érdemeit. A pesti izr. hitközség nevében Stern Samu elnök búcsúztatta a kiváló tudóst. A Magyar Tudományos Akadémia nevében Kunos Ignác dr. mondott mélytartalmu beszédet:

— Magyar tudós volt — ugymond — Munkácsi Bernát, aki hazája legnemzetibb tudományának, a magyar nyelv és rokonnyelvek kutatásának szentelte egész életét és aki még haló éveiben is, már-már roskadozó testtel, ám elméjének teljes világosságával, szolgálta hivatott feladatát. Szinte munkaközben hullott ki a toli gyengülő kezeiből.

Dési Géza dr. a pesti szentegylet, Rosenák Miksa dr. a pesti izr. hitközség választóosztálya nevében, Fuchs D. Rafael gimnáziumi igazgató pedig a régi tanítványok nevében mondott meleg búcsúztatót. A sírnál Knöpfler László dr. a tudós legifjabb tanítványa köszönt el mesterétől.

TOKAJI	ABOROK	LERAKAT
KIRÁLYA	V. NÁDOR U. 5	TEL 181-2-74
FUCHS	TOKAJI	TOKAJI MINTAPINCE
A KORONÁJA	FUCHS LÁSZLÓ	

VÁSÁROLJON OSZTÁLYSORSJEGYET

Török né l

Nyeremény

október 16. és 19-én

Török A. és Tsa

BANKHÁZ RT.

Budapest, IV., Szervita-tér 3. sz.

Egy sorsjeggyel elérhető
legnagyobb nyeremény

700.000 P.

I. osztályu sorsjegyárak

Egész sorsj
P 28.—

Fél sorsj.
P 14.—

Negyed sorsj
P 7.—

TELEFON: 1-820-66., 1-809-61.

TIVOLI FILMSZINHÁZ

TELEFON 123-049

VI. NAGYMEZŐ-U. 8

Szeptember 30-tól—október 6-ig

Wallace Beery.

Warner Baxter

Elisabeth Allan

Rabszolga-hajó

Világhíradók

ÉS FÉNYES KISÉRŐ MŰSOR

Előadások kezdete szombat kivételével 4, 7, 10, szombaton 1, 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor.

HIREK

Rosenberg Sándor 40 éves jubileuma. Rosenberg Sándor, a Gschwindt-gyár igazgatója, a legnagyobb csendben ünnepelte meg munkásságának 40. évfordulóját. Bensőséges és intim családi ünnepe volt ez a Rosenberg házaspárnak, akiknek kifejezett kívánságára úgy a vállalat, mint a zsidó közélet lemondott a kínálkozó és kedvező alkalomról, hogy ezt az emberségről és nagy jótékony-ságról egyaránt ismert kitűnő emberpárt méltó módon, nyilvánosan ünnepelje. Viszont úgy halljuk, hogy a Gschwindt-gyár igazgató-sága meg fogja találni a megfelelő módját annak, hogy Rosenberg Sándornak, 40. szolgálati évének betöltése alkalmával, a vállalat érdekében kifejtett kitűnő munkálkodásáért, köszönetét kifejezésre juttassa.

BARMICZVO. Arányi Adolfnak, az újpesti hitközség és chevra köztiszteletben álló elnökének István fia augusztus 28-án tartotta barmiczvoját az újpesti templomban. Arányi Adolfot és feleségét ez alkalommal tisztelői és barátai szerencsekívánatokkal halmozták el.

HALÁLOZÁS. Nagy részvét mellett temették el Blockner Izidornét, a Blockner hirdetőiroda megalapítójának özvegyét. A gyászszertartáson megjelent nagyszámú előkelő közönség megindultan hallgatta Fischer Gyula dr. főrabbi és Dési Géza dr. beszédeit melyekben mélyszégyes érzéssel bucsuztatta az egyéniségében kiváló, nemesszívű nagyszonyt.

MEGJELENT AZ IMIT ÚJ ÉVKÖNYVE. Dr. Szemere Samu tanügyi főtanácsos szakavatott szerkesztésében a napokban jelent meg az Izr. Magyar Irodalmi Társulat 1937. évi Évkönyve. A gazdag tartalmú Évkönyvből kiemeljük Dr.

Krausz Sámuel, dr. Pollák Miksa, dr. Mohácsi Jenő, dr. Kuncs Ignác, dr. Kohlbach Bertalan, dr. Fürst Aladár, dr. Zsoldos Jenő, dr. Naményi Ernő, dr. Patai Rafael, Várnai Zseni értékes írásait.

Balta Mózes Márius ünneplése

A budapesti román követség sajtó-attaséját, Balta Mózes Máriust ünnepelték 50 éves születésnapján. A jubiléus diplomata a Szombattal szemben megértő viselkedést tanúsított.

Weisz Mór halála

Hosszas, kinos szenvedés után meghalt egy jó ember. Jó ember volt, a komoly értelemben vallásos életet folytatott. A IX. ker. körzetben előjárói tisztségét nagy lelkiismerettel töltötte be, a Szentegylet ügyeit is buzgalommal támogatta. Szeptember 24-ikén temették nagy részvét mellett. Kívánsága szerint minden beszédet mellőztek, csak a körzet rabbija dr. Farkas József mondott rövid imát. A temetési funkciókat Tennenbaum Dávid főkántor végezte.

**I
N
G**

**FÉRFI FEHÉRNEMŰEK
MÉRTÉK SZERINT IS**

**GYÁRI
ÁRBAN**

Balázs

NÁL

**BUDAPEST,
KAZINCZY-U. 28**

A budapesti orthodox rabbiság felügyelete alatt készül 100%-ig

tiszta kókuszdióból

Sütemények, torták, halfélék. barcheszek pompás ízét, jól sikerült elkészítését biztosítja

Gyártja: **Albusgyár**

Schützer Jakab és Fia
B u d a p e s t

Uj év! Uj szerencse!

Nagy szerencse érheti Önt az új évben, ha nálunk vesz részt az osztálysorsjátékban.

Főnyeremény szerencsés esetben

700.000 ar.-pengő

Minden második sorsjegy nyer.

Rendeljen tehát sorsjegyet

WEISS BÉLA és TÁRSA

bankház, főelárusítónál

Budapest, VII., Wesselényi-utca 18.

Sorsjegyek osztályonként:

Egész	Fél	Negyed
28.— P	14.— P	7.— P

Huzás október 16. és 19.

Szombat es ünnepnap zárva.

Értesítünk mindenkit, aki szerette és becsülte, hogy imádott büszkeségünk, mindenünk

Weisz Mór

a Páva-uccai templomkörzet előjárója meghalt.

Örökké fogják siratni: felesége: Weisz Mórné, gyermekei: Sándor, Irma, Gyula, Frigyes, Irén, menyei: veje, unokái és a kiterjedt rokonság.

Pénteken, szeptember 24-én, déli 12 órakor temettük a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Tisztelettel meghívjuk

ősz és téli uridivat ujdonságaink megtekintésére.

TERÉZ-KÖRUT 12.

Megkülönböztetett tisztelettel

KERTÉSZ PÁLC

csász. és kir. udvari szállító